

Asia: VN/10384/2019 VM212:00/2018

Lausuntopyyntö järjestöjä koskevien valtionavustuskäytäntöjen kehittämisestä ja yhdenmukaistamisesta

1 Taustatiedot

Valitse sopivin vaihtoehto

Yhdistys

2 Ehdotukset järjestöjä koskevien valtionavustuskäytäntöjen kehittämiseksi ja yhdenmukaistamiseksi

Ehdotus 1: Valtionavustustoiminnassa siirrytään uuteen, valtionavustuskäytäntöjen yhdenmukaisuutta edistävään toimintamalliin.

Tuotonjakoministeriöt siirtyvät valtionavustustoiminnan uuteen toimintamalliin ja ottavat käyttöön sitä tukevat valtionavustustoiminnan verkkopalvelut. Tuotonjakoministeriöt siirtyvät toimintamalliin kehittämisprojekteissa siten, että verkkopalvelut ovat kaikkien käytössä vuoteen 2024 mennessä. Valtionavustuskäytännöt yhdenmukaistetaan valtionavustustoiminnan uuden toimintamallin mukaiseksi.

-

Ehdotus 2: Valtionavustustoiminnan vaikuttavuutta suunnitellaan yhdessä uudella tavalla.

Tuotonjakoministeriöt hyödyntävät valtionavustuksia ja niiden käyttöä koskevaa tietoa uudella tavalla valtionavustustoiminnan vaikuttavuuden suunnittelussa, kuten valtionavustusten kohdentamisessa. Sitä varten tuotonjakoministeriöt yhdenmukaistavat valtionavustusprosessejaan ja käyttävät yhteisiä verkkopalveluja. Järjestöt ja valtionapuviranomaiset suunnittelevat valtionavustustoiminnan vaikuttavuutta yhdessä uudessa toimintamallissa, mikä edistää ennakoitavuutta ja jatkuvuutta ja auttaa ottamaan toimintaympäristössä tapahtuvat muutokset entistä paremmin huomioon.

-

Ehdotus 3: Valtionavustustoimintaan osallistuvien toimielinten tehtäviä ja toimintatapoja yhdenmukaistetaan.

Tuotonjakoministeriöt yhdenmukaistavat valtionavustusten arviointiin ja valtionavustustoimintaan

liittyvien neuvottelukuntien, toimikuntien ja jaostojen tehtäviä ja toimintatapoja soveltuvin osin. Tehtävien ja toimintatapojen painopiste on jatkossa valtionavustuspolitiikan arvioinnissa, valtionavustustoiminnan vaikuttavuuden suunnittelussa ja yhdenmukaisten valtionavustuskäytäntöjen jatkuvassa kehittämisessä. Tarkoituksena on lisätä valtionapuviranomaisten ja järjestöjen välistä viestintää ja vuorovaikutusta.

Ehdotus 4: Järjestöjen taloutta koskevia valtionavustuskäytäntöjä yhdenmukaistetaan mahdollisuuksien mukaan.

Tuotonjakoministeriöt yhdenmukaistavat järjestöjen taloutta koskevia valtionavustuskäytäntöjään. Yleisavustuksilla rahoitetaan järjestöjen varsinaisen toiminnan bruttokustannuksia. Tuotonjakoministeriöt luovat yhteisen tavan arvioida, miten järjestön kokonaisvarallisuus vaikuttaa valtionavustusten harkinnassa ja myöntämisessä. Tuotonjakoministeriöiden erilaisia omarahoituskäytäntöjä selvitetään lisää ennen ehdotuksen toteuttamista.

Ehdotuksessa esitetään, että tuotonjakoministeriöt luovat yhteisen tavan arvioida, miten järjestön kokonaisvarallisuus vaikuttaa valtionavustusten harkinnassa ja myöntämisessä. Lisäksi esitetään, että tuotonjakoministeriöiden erilaisia omarahoituskäytäntöjä selvitetään lisää ennen ehdotuksen toteuttamista.

Niin toiminnan kuin rahoituksen pitkäjänteinen suunnitelmallisuus sekä riskiarvioinnit ovat tätä päivää kaikenlaisissa organisaatioissa eikä yleishyödyllisten yhteisöjen toimintatapojen pitäisi poiketa tästä. Tämä jatkuvuuden ja strategisuuden tuominen toiminnan ja rahoituksen suunnitteluun lisää uskottavuutta ja vaikuttavuutta eri sidosryhmien suuntaan edunsaajista työntekijöihin ja rahoittajiin.

Monimuotoisen kansalaistoiminnan edellytyksien turvaamiseen kuuluu oleellisesti laaja ja kestävä taloudellisten toimintaedellytysten kehittäminen huomioiden julkisen rahoituksen lisäksi myös monilähteinen varainhankinta. Laaja rahoitus pohja tuo turvallisuutta ja osa riskien hallinnointia.

VaLa pitäisi hyvänä lähtökohtana, että yhteisön varallisuus ei vähentäisi avustusta vaan yksityisrahoituksella karttunut varallisuus sekä järjestön tuloksellinen toiminta huomioitaisiin myönteisesti.

VaLan mielestä omarahoituskäytäntöjen tarkastelu, määrittely ja käsitteiden selkeyttäminen vaativat laajaa selvitystä, jotta voitaisiin laatia yhdenmukaisia, kestäviä ohjeita ja ehtoja rahoituslähteiden yhteensovittamiseen.

VaLa on tehnyt aiemmin aloitteen liittyen kansalaisjärjestöjen toiminnan rahoituksen sopeuttamiseksi ja esittänyt, että selvitetään keinoja järjestöjen yksityisrahoituksen eli omarahoituksen kehittämiseksi ja kannustamiseksi. Sanna Marinin hallitusohjelmassa nostetaan esiin kansalaisyhteiskunnan toimintaedellytysten vahvistaminen sekä osallisuuden ja monimuotoisen

kansalaistoiminnan edellytyksien turvaaminen. Ohjelmaan on myös kirjattu, että kansalaisyhteiskunnan resurssien vahvistamiseksi selvitetään mahdollisuutta tukea kansalaisjärjestöjen varainhankinnan kehittämistä.

VaLa ehdottaa, että järjestöjen yksityisrahoitukseen ja varainhankintaan kannustavia toimia ja niiden toteutusmalleja selvitetään erityisesti siitä syystä, että yritysten ja kansalaisten osallistumismuodot järjestötoimintaan ovat muuttuneet. Noin puolet suomalaisista lahjoittaa satunnaisesti rahaa keräyksiin ja noin 700 000 suomalaista ovat säännöllisiä lahjoittajia. Yrityksillä on kasvava halu osallistua järjestötyöhön, ja yritys vastuun merkitys sekä laajuus kasvavat. Kolmannen sektorin toimijoiden tukeminen on yrityksille yksi luontevista tavoista osallistua yhteisten yhteiskunnallisten haasteiden ratkaisemiseen.

Päätäjät ovat Suomessa vuosien varrella luoneet uusille varainhankintaorganisaatioille kuten yliopistoille erilaisia kannusteita kuten laajennettu lahjoitusten verovähennysoikeus tai vastinrahamalli. VaLan mielestä tämän kaltaiset kannusteet olisivat mahdollisia myös järjestösektorille ja kannustaminen voisi toteutua esimerkiksi mahdollisuutena käyttää julkista rahoitusta järjestön yksityisrahoituksen kehittämiseen yhdessä luotujen määrittelyjen puitteissa.

VaLa esittää, että järjestöjen kestävänsä yksityisrahoituksen tukemiseksi ja lahjoituskulttuurin edistämiseksi selvitetäisiin seuraavia toimia:

- verovähennyskelpoisten lahjoitusten saajajoukon laajentaminen, mikä kannustaisi erityisesti yrityksiä lahjoittamaan ajankohtaisten ongelmien ratkaisuun nykytilanteessa. Monessa Euroopan maassa on Suomea laajempi kansalaisjärjestöjä tukeva vähennyskäytäntö.

- yleishyödyllisten yhteisöjen arvonlisäverotuksen keventäminen varainhankintaan ja vähintään rahankeräyksiin liittyvien tuote- ja palveluostamisen osalta, mikä kannustaisi useampia järjestöjä resurssioimaan varainhankintaan. Tämä malli on käytössä Tanskassa ja Irlannissa.

Kun järjestö lähtee käynnistämään tai kehittämään varainhankintaansa, se joutuu tekemään resursseja vaativia investointeja, koska varainhankinnan ala kehittyi kovalla vauhdilla. Henkilöresursseihin sekä ammattitaitoon panostaminen tuovat lisää laadukkuutta ja tehokkuutta varainhankintaan sekä lisäävät alan eettistä ja vastuullista toimintaa. VaLan mielestä valtionavustuksella voisi tukea järjestöjen suunnitelmallista yksityisrahoituksen kehittämistä mm. ohjaamalla rahoja tutkimukseen ja koulutuksiin.

Ehdotus 5: Järjestöjen toiminnan ja vastuullisuuden arvioinnin perusteita yhdenmukaistetaan.

Tuotonjakoministeriöt soveltavat mahdollisimman yhdenmukaisia toiminnan ja vastuullisuuden arvioinnin perusteita harkitessaan ja myöntäessään yleisavustuksia järjestöille. Perusteita arvioidaan sekä suunnitellun että toteutuneen toiminnan perusteella. Tuotonjakoministeriöt päättävät, kuinka ne soveltavat arviointiperusteita mahdollisine painotuksineen päätöksenteossa.

Ehdotus 6: Järjestöille voidaan myöntää kaksivuotisia yleisavustuksia harkinnanvaraisesti.

Tuontajakoministeriöt voivat myöntää järjestöille yksi- tai kaksivuotisia yleisavustuksia harkinnanvaraisesti. Kahdeksi vuodeksi kerrallaan myönnetty yleisavustus ei poista sen saajan vuotuista raportointivelvollisuutta. Järjestöt voivat hakea ensimmäiset kaksivuotiset yleisavustukset vuoden 2024 valtionavustushauissa. Kaksivuotiset yleisavustukset rahoitetaan valtion yhden vuoden talousarviosta.

-

Ehdotus 7: Järjestöt välittävät valtionavustuksia edelleen siirron saajille mahdollisimman yhdenmukaisella tavalla.

Valtionavustusten edelleen välittäminen perustuu tuontajakoministeriöissä valtionavustuslain uudistamisen yhteydessä laadittavaan tulkintaohjeeseen. Tuontajakoministeriöiden valtionavustusehdot ja -rajoitukset sekä delegointisopimusmallit yhdenmukaistetaan. Samalla varmistetaan, että siirron saajille edelleen välitettyjen valtionavustusten käyttöä koskeva tieto on avointa ja läpinäkyvää valtionavustustoiminnan uuden toimintamallin mukaisesti.

-

Ehdotus 8: Tuontajakoministeriöt uudistavat valtionavustusten käsittelyä.

Tuontajakoministeriöt uudistavat valtionavustusten käsittelyä järjestämällä sen tiimityönä. Taloustarkastuksen tehtävät on myös perusteltua yhdenmukaistaa vastuineen tuontajakoministeriöissä. Järjestöjen taloutta ja toiminnan tai hankkeen tuloksellisuutta sekä toimintaympäristömuutoksia koskevaa tietoa hyödynnetään entistä laajemmin valtionavustusprosessien eri vaiheissa.

-

3 Valtionavustustoiminnan kehittäminen

Yleiset huomiot Järjestöjä koskevat valtionavustuskäytännöt: Ehdotukset niiden kehittämiseksi ja yhdenmukaistamiseksi -julkaisusta

-

Valtionavustustoiminnan kehittämistä koskevat yleiset huomiot

VaLa kiittää järjestöjaostoa ehdotuksista sekä mahdollisuudesta lausua niihin. Valtionavustuskäytäntöjen kehittäminen ja yhdenmukaistaminen tuovat selkeyttä ja avoimuutta myös järjestöjen muille sidosryhmille kuten yksityisille rahoittajille. VaLa ottaa lausunnossaan kantaa raportin kohtaan: Järjestöjen taloutta koskevia valtionavustuskäytäntöjä yhdenmukaistetaan mahdollisuuksien mukaan.

Tornikoski Pia-Carita
Vastuullinen Lahjoittaminen ry